

Подлужна Наталія Олександрівна
доцент кафедри менеджменту, кандидат економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
(м. Покровськ, Україна)

ПЕРЕДУМОВИ ЗНАННЄВОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ

Формування економіки знань (далі - ЕЗ) відбуваються на основі якісної системи освіти, яка стає фундаментом для її побудови, дозволяє формувати і збільшувати людський капітал нації, забезпечує процеси безперервного навчання та виступає гарантом економічного прогресу. Реалізація процесів придбання сучасних професійних знань, своєчасного їх оновлення та розвиток необхідних навичок до інновацій може бути здійснено в умовах наявності достатнього обсягу знаннєвої потужності освітнього простору. Знаннєва потужність освітнього простору представляє собою максимально можливий випуск висококваліфікованих фахівців, які будуть володіти новітніми знаннями та сучасними навичками, затребувані на ринку праці та відповідати потребам національної економіки країни.

Отже, знаннєва потужність освітнього простору визначається на основі наявності пропорційно розташованих ВНЗ у регіонах країни та різних установ, на базі яких відбувається отримання необхідних і новітніх знань та навичок; викладацького складу педагогічних та науково-педагогічних працівників, що використовують інноваційні методи навчання; наявної чисельності носіїв знань (студентів, аспірантів, докторантів) які в майбутньому будуть виступати висококваліфікованими фахівцями на сучасних регіональних ринках праці. При систематичному моніторингу кількісних та якісних параметрів складних елементів знаннєвої потужності освітнього простору країни або регіону можна визначати потенційні можливості визначених територій до формування ЕЗ.

У дослідженні було використано основну офіційну статистику щодо визначення стану основних параметрів знаннєвої потужності освітнього простору в Україні на основі статистичного бюлетеня «Основні показники

діяльності вищих навчальних закладів України» протягом 2010-2017 навчальних років [1-6].

У результаті дослідження встановлено, що зменшується знаннєвий потенціал країни за рахунок скорочення чисельності педагогічних та науково-педагогічних працівників університетів, академій, інститутів, коледжів, технікумів та училищ, що мають науковий ступінь кандидата та доктора наук. Так, протягом 2010-2016 рр. їх абсолютна кількість скоротилася на 4666 осіб, але в цілому їх кількість на 1 тисячу студентів постійно зростає від 33 до 48 осіб. Така закономірність свідчить про відставання темпів зростання чисельності викладачів від темпів зменшення чисельності студентів. Отже, чисельність студентів зменшується найшвидшими темпами, ніж чисельність викладачів. Така закономірність вказує на проблему зменшення чисельності молоді, яка у подальшому часі стане виступати висококваліфікованою пропозицією на ринку праці. До того ж зменшується загальна чисельність студентів, що вказує на проблеми заповнення місць для навчання у ВНЗ, які є найменш привабливими при Найбільш стійкою залишається динаміка показників чисельності докторантів в Україні. При цьому, треба відзначити, що найбільший темп скорочення досліджуваних показників відбувається у 2014-2015 навчальному року, у тому числі кількість студентів в Україні було скорочено майже на 15 % у порівнянні з 2013-2014 навчальним роком.

Моніторинг чисельності споживачів послуг освітнього простору України свідчить про значні зміни абсолютних показників кількості студентів, аспірантів, читачів бібліотек в Україні, їх кількість зменшено на 1012646, 8152 та 892632 або 39,0%, 24,0% та 26,3% відповідно на протязі 2009-2016 рр., при цьому, чисельність докторантів в Україні збільшується на 329 осіб або 22,5%, табл. 1. Таким чином, спостерігається тенденція скорочення чисельності студентів, отже, кількість студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації на кожну 1 тисячу наявного населення України зменшилася протягом 2009-2016 рр. на 34,3% (зі 57 до 37).

Таблиця 1 – Моніторинг чисельності споживачів послуг освітнього простору України та у перспективі висококваліфікованої пропозиції на національному ринку праці*

Показники	Навчальний рік							
	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
	Абсолютні показники кількості, осіб							
Студенти ВНЗ I-IV рівнів акредитації	2599400	2418111	2246363	2106174	1992882	1689226	1605270	1586754
Аспіранти в Україні на кінець року	34115	33739	33321	32805	30740	27622	28487	25963
Докторанти в Україні на кінець року	1463	1532	1598	1776	1795	1759	1821	1792
Читачі у бібліотеках	н/д	3383592	3256896	3147721	3065977	2612109	2485892	2490960
	Відносні показники (на 1000 наявного населення України), ‰							
Студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації	56,60	55,68	51,90	48,75	46,27	39,35	37,55	37,20
Читачів бібліотек		73,62	71,14	68,98	67,31	57,50	57,91	58,25
Аспірантів	0,74	0,73	0,73	0,72	0,67	0,61	0,66	0,61
Докторантів	0,03	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04

**Систематизовано та розраховано автором на основі даних [1-6]*

Тобто зменшується кількість майбутніх висококваліфікованої фахівців на національному ринку праці, що говорить про зменшення знаннєвого потенціалу України. Отже, знаннєва потужність освітнього простору України характеризується значним зменшенням чисельності студентів, аспірантів та читачів бібліотек. При цьому, збільшення кількості викладачів, які мають наукову ступінь, на кожну 1000 студентів, протягом 2009-2017 р. складає 41,1% (зі 34 до 48 осіб), що свідчить про зміцнення потенціалу висококваліфікованого викладацького складу ВНЗ.

Література

1. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2016-2017 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск О.О. Кармазіна] – Київ, 2017. – 208 с.
2. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2010-2011 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск І.В. Калачова] – Київ, 2017. – 207 с.
3. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2011-2012 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск І.В. Калачова] – Київ, 2016. – 219 с.
4. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2013-2014 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна

служба статистики [Відп. за випуск І.В. Калачова] – Київ, 2014. – 165 с.

5. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2014-2015 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск І.В. Калачова] – Київ, 2015. – 165 с.
6. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2015-2016 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск О. О. Кармазіна] – Київ, 2016. – 170 с.